בסיעתא דשמיא

רוממות

גליון **534** שנה י"ב — פרשת **וירא** תשפ"ו

גליון שבועי לבני התורה

רוממות דהעקידה

ביאור נסיון ה"עקידה"!

משולחן המערכת

הגאון הגדול רבי שמואל אריאלי שליט"א
ראש ישיבת חברון החדשה

את העקידה שעקד אברהם אבינו את בנו ע"ג המזבח

בפרשה יש את הניסיון של עקידת יצחק, שהיה הניסיון העשירי שעליו אמר הקב"ה "עתה ידעתי כי ירא" וגו'. ומובן שאברהם אבינו הגיע בניסיון הזה לשיא השלימות, וכתב **הנצי"ב בהעמק דבר** שהוא כבר היה אדם השלם בכל. ואנו מוכירים הרבה פעמים את הענין של עקידת יצחק, כגון בתפילת ר"ה בזכרונות, שאומרים 'וזכור לנו ה' א-לוקינו את העקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו ע"ג המזבח וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם'. וצריך ביאור, שהרי היו עוד הרבה ניסיונות לאברהם אבינו, כגון אור כשדים ושאר העשרה ניסיונות ואת ניסיונות אלו לא מזכירים בשום מקום. ויש לבאר מה מיוחד דווקא בניסיון זה. ועוד צ"ב שדווקא על ניסיון זה היתה שבועת הקב"ה "בי נשבעתי" וגו'.

כתוב בפסוק "ויבא אל המקום אשר אמר לו האלוקים ויבן שם אברהם את המזבח ויערוך את העצים ויעקוד את יצחק בנו וישם אותו על המזבח ממעל לעצים", וכאן כתוב שהיה עקידה. ולכאורה העקידה זה פרט בכל הניסיון, שהרי הניסיון לא היה מעשה העקידה, אלא זה שהלך להקריב את הבן יחיד שלו, ובאמת בכל מקום שמוזכר הניסיון כתוב את העקידה, ותמיהה רבה היא שלכאורה העקידה היתה רק פרט בתוך כל הניסיון.

ובפסוק כתוב שקודם כל הוא שם עצים על המזבח, ולאחמ"כ עקד את יצחק, ולאחמ"כ העלהו מעל למזבח. ונראה שאח"כ שוחטים ולאחמ"כ שורפים כדי שיעלה לעולה. אמנם כתוב בכמה מקומות שאת האש אברהם אבינו הדליק עוד קודם השחיטה [ומובן שלא מתחת יצחק אבל העצים היו כבר דלוקים באש שהביא איתו מביתו שהרי כתוב שהביא מביתו גם עצים וגם אש], וכתוב בסליחות ביום שלישי של עשי"ת 'סידר עצים והצית עליהם אש'. ובהושענא רבא אומרים 'למען בן הנעקד על עצים ואש'. וכתוב להדיא שהיה כבר אש על המזבח לפני שהעלה עליו את יצחק.

ובאבר את ענין העקידה. שהרי ידוע שכקושרים כבש לפני שחיטה קושרים את שני הרגלים ואת שני הידיים. וכאן בעקידה כתוב בחז"ל שהוא קשר יד לרגל ויד לרגל (**רש"י**). ובמשנה בתמיד ל ע"ב שקושרים את הכבש של התמיד ידיים ורגלים, ובגמ' מאי טעמא אין עוקדים את הכבש כמו כל שחיטת חולין, והגמ' אומרת שיהיה כמו העקידה של יצחק בן אברהם, ועי"ז יעלה הזיכרון של העקידה. ו**ברש"י** בשבת (נד, א) דכתיב ויעקד, כפף ידיו ורגליו לאחוריו וקשר יד ורגל יחד ונפשט צוארו לאחוריו. ותמיהה רבתי מפני מה עשה בכזו צורה, ומשמע מכל זה שעקידה זה וראי לא כמו קשירה, וצריך להבין מדוע לא מספיק קשירה רגילה.

ואיתא בתרגום יונתן בן עוזיאל, שגם אחרי שאברהם אבינו העלה את יצחק על המזבח היתה עוד עקידה, חוץ ממה שכתוב בתורה שעקד אותו קודם שהעלהו על המזבח. ולכאורה גם זו העקידה שאנו מזכירים בתפילה שעקד אברהם אבינו על גבי המזבח, ולא קודם שהעלהו. והיינו שהיו שני עקידות, אחת לפני המזבח ואחת על המזבח. וראוים שהעקידה שהיתה לפני המזבח לא היתה עקידה מיוחדת, שהרי אותה לא מזכירים בתפילה. אלא עיקר העקידה היתה למעלה שזו לא מוזכרת כלל בתורה, ודווקא את עקידה זו אנו מזכירים בתפילה. וכתוב ביונתן בן עוזיאל שמא העקידה שהיתה מעל המזבח יצחק עצמו ביקש אותה. ויש בענין הזה כמה לשונות בחז"ל; איתא בפרקי דר"א (פ' ל"א) אמר יצחק לאביו אבי קשרני. ואיתא בתנחומא כשבא לשחוט א"ל אבא אוסרני ידי ורגלי מפני שה'נסב חצופה' היא וכשאראה את המאכלת שמא אזדעזע ויפסל הקרבן בבקשה ממך אל תעש בי מום. ולא מפורש בחז"ל מה החשש שהנפש חצופה ושיפסל הקרבן, הרי בכל קרבן לא מקפידים על נפש חצופה.

ואיתא במדרש איכה שלאחר החורבן שהאבות הגיעו לפני הקב"ה והזכירו את זכויותיהם, ואברהם אמר אני בעצמי עקדתי, ויצחק אמר שנעקדתי ברצון ליבי ע"ג המזבח. ומשמע אף הכא שחלק העקידה שהיה ע"ג המזבח שייך רק ליצחק שהוא ביקש זאת מאברהם. וכתוב במפרשים על התנחומא שהיתה מצוה להקריב את יצחק, ואברהם אבינו הכין את עצמו ג' ימים כדי שזה יהיה ב'לב שלם'. ויצחק אמר לו שאם אני לא יהיה קשור מספיק שמא אזדעזע, ולא משום שאם יזדעזע אברהם לא יקריב, אלא שאולי יתעוררו אצלו רחמים והשחיטה לא תהיה בלב שלם. וה'נפש חצופה' הכוונה לסערות הרגש שזה לא יהיה בלב שלם. ומשו"ה ביקש יצחק שיעקוד אותו בצורה כזו שלא יוכל לזוז כלל, ובכזו צורה לא יפגם ה'לב שלם', ולא היה זה מעיקר הדין. וכל העבודה של העקידה גרם לזה שהניסיון נעשה בלב שלם, ובלי התוספת של העקידה היה חסר ב'לב שלם'. ומשו"ה אנו מזכירים את העקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו ע"ג המזבח, וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם, שע"י העקידה התקיים הלב שלם.

וכשמדברים על הניסיון של העקידה היה ברור שאברהם אבינו יעמוד בניסיון ויקיים את הציווי, כמו באור כשדים, ובשאר הניסיונות. אלא שהניסיון היה שיהיה בלבב שלם, ואת זה אברהם אבינו קיים. וזה מה שמיוחד דווקא בניסיון של העקידה. ולכן כתוב אברהם יגל יצחק ירנן. ואומרים הראשונים שהם אמרו שירה באותו זמן על הקרבן. וכן כתוב "ומצאת את לבבו נאמן לפניך" - שבשאיה הניסיונות של אברהם אבינו הוא הגיע לשלימות שהלב יהיה שלם עם הקב"ה. ועל כל זה אמר לו הקב"ה "עתה ידעתי כי ירא א-לוקים אתה".

ונראה ללמוד את הענין הזה. ואיתא בתרגום שיר השירים (א, יג) שלאחר חטא העגל, הקב"ה רצה למחות את עם ישראל. ומשה רבינו ביקש רחמים ולא הועילו תחנוני משה רבינו. אמנם הועילו, שע"י הרחמים שביקש משה רבינו נזכר הקב"ה בעקידת יצחק. והלשון בתרגום שם, שהקב"ה זכר להם שאברהם אבינו כפת את יצחק על המזבח, והקב"ה חזר מהרוגז והחזיר שכינה לישראל. ומשמע שהקב"ה זכר דווקא את הכפיתה שהיתה ע"ג המזבח, וזו היתה העצה היחידה להציל את כלל ישראל מכליון. ולכן תמיד אנו מבקשים שבגלל אותה עקידה כן יכבשו רחמיך את כעסך וכו'. ובציווי בתחילת פרשת העקידה נאמר "בנך יחידך אשר אהבת", ובסוף הפרשה כתוב "ולא חשכת את בנך יחידך ממני" ולא מוזכר שם ענין האהבה. והשיב ע"ז **השב שמעתתא** (בהקדמה) שבשביל שאברהם אבינו יוכל לקיים את העקידה בלב שלם, אז הוא עבד על עצמו והסיר מעליו את האהבה ליצחק, וזה היה מצב שבאמת הוא לא אהב אותו, ומשו"ה לא כתוב בסוף הפרשה אהבה. ודבר זה כבר כתוב **בתשובות הרשב"א** (ח"ה סימן נה). והלשון הוא, ושכח אהבת בנו יחידו אשר אהבו תכלית אהבה, להיות אהבת השם גוברת

המשך בעמוד 2

1. מכתבי תלמידים, מתוך ועד לבני ישיבתו.

רוממות דפרשה

מוסרי הפרשה

הגאון רבי **דוד טהלרשטוף** שליט"א

כוח התפילה

וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וְיִתְפַּלֵּל בַּעַדְךָ וְחֵיֵה וְאִם אֵינְךָ מֵשִׁיב דַּע כִּי מוֹת תָּמוּת אַתָּה וְכָל אֲשֶׁר לָךְ (כ, ז). א] הדברים טעונים ביאור, כיון שאמר לו הקב"ה שיענה לתפילה, למה צריך כלל תפילה. ואם פגע אבימלך באברהם, היה לקב"ה לומר לו שיבקש ממנו מחילה. - מוכח מכאן שאף במקום שמצד הדין ראוי שיעשה הדבר, אין הדבר נעשה בלא תפילה, ורק התפילה היא הדבר הגורם לירידת השפע ולהצלה.

מקור לדברים יש להביא מהנאמר בפרשת הבריאה (ב, ה) "וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה", וכתב **רש"י**, 'לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים'. וצריך ביאור, שהרי ברא הקב"ה אילנות בעולם והם צריכים מים לקיומם, ואם צריך שיהיה אדם שיכיר בטובת הגשמים, מספיק שיברא האדם שיכיר ויודה עליהם, אבל למה צריך שיתפלל, ומוכח שגם דבר שצריך ומוכרח להיות אינו בא בלא תפילה.

ביאור הדברים, כי בביאור המילה 'תפילה' כתב **מהרח"ו** (עץ הדעת טוב תהלים לט יג), ש'נקרא תפילה לשון חיבור, כמו "וַתַּטְפֵּל עַל עָוֹנַי" (איוב יד יז), לפי שקושרת ומחברת כל העולמות ממטה למעלה'. וכן מצינו ענין מילה זו להלן (ל, ח) "וַתֹּאמֶר רָחֵל נַפְתּוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתַּלְתִּי עִם אֲחֹתִי", וכתב **רש"י** 'מנחם בן סרוק פירשו במחברת 'צמיד פתיל', חבורים מאת המקום נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים'. **והמהר"ל** כתב (נתיב העבודה פ"א) שהתפילה היא התחברות העלול עם העילה.

ועל כן ירידת השפע היא רק על ידי התפילה, כי היא המחברת בין העליונים לתחתונים, ויוצרת צינור דרכו יורדת ההשפעה.

ב] והנה, לפי זה יש לעיין איך אומות העולם, וכיוצא בהם אלו מבני ישראל שאינם עובדים לה', ואינם מתפללים אליו, מקבלים שפע מהעליונים. כיוצא בזה יש להבין איך תפילתו וחיבורו של אברהם לעליונים הועילה לאבימלך.

למדנו מכאן, שחידש הקב"ה גדר נוסף בתפילה, שתפילת האחד מועילה גם לחברו, וצינור ההשפעה שהאדם מחדש, מניך גם לאחרים. וכשם שהאדם התפלל על הגשמים אחרי הבריאה, והגשם ירד על כל העולם, אף במקומות שהוא עצמו לא הוצרך להם.

גדר הדבר, כי האדם נמשל ל'עץ השדה' (ראה דברים כ, יט; ותהלים א, ג; ובמדבר יד, ט וברש"י שם; ובמדרש הגדול בראשית יח, א), וכתב **המהר"ל** (נצח ישראל פ"ז) שהוא כעץ הפוך, ששורשו למעלה בשמים. והנה העץ, שורשיו מזינים את כולו, וגזעו גם הוא מזין את כל העץ, אך כשנחלק לענפים, כל ענף מזין רק את היוצא ממנו, והענפים הקטנים היוצאים מהגדול, מזינים רק את העלים והפירות התלויים בהם.

כך האדם, בתפילתו הוא עולה בעץ ההפוך, מהענף הקטן לגדול, וממנו לגזע ולשורש, הכוללים יניקה כללית יותר. וכשם שהגזע מקבל כוח יניקה לעצמו ולכל הענפים היוצאים ממנו, כך האדם ככל שמתקרב לשורשי האילן מקבל שפע עליון לו ולכל המתחבר עימו. ועל כן, ככל שהאדם מגביה בעלייתו ומתקרב יותר אל העילה, כך תפילתו משפיעה יותר בעולם.

בזה יבין האדם גודל האחריות המוטלת עליו, כי בתפילתו לצרכיו הוא מועיל לכל העולם שאינו מכיר בטובתו של הקב"ה ואינו מתפלל עליה, ונמצא העולם מתקיים בעבורו. - זהו גם הטעם שתיקנו חכמים לשון התפילה בלשון רבים, כדי שיתפלל האדם על כל העולם ולא רק על עצמו.

וילכו יחדיו

וַיָּשָׂם אַבְרָהָם אֶל נַעֲרָיו וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע (כב, יט). א] בהליכת אברהם עם יצחק בנו ונעריו, מצינו חילוק לשונות. בתחילה נאמר (כב, ג) "וַיְבַקַּע עֲצֵי עֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶת שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ", וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ" וגו'. הרי שייחס את ההליכה לאברהם

המשך בעמוד 2

1. מעובד מתוך כתביו

הודעת מערכת

ניתן לקבל לפי בקשה בכתובת מייל המערכת
את המאמר המלא של רבינו ה"דרכי שמואל" זיע"א
לפרשת וירא - וְמִצְאָתְךָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ
כעת בעריכה נוספת מחודשת ומבוארת באופן הראוי להיקבע עלי ספר - "לב שמואל"
וכן את המאמרים לפרשיות: קרח, חוקת, בלק, פנחס, מטות-בין המצרים, דברים-חזון, שבת נחמו, עקב, ראה, שופטים, כי תצא-אלול, כי תבוא-אלול, נצבים-סליחות, האזינו-שובה, חג הסוכות, בראשית, נח, לך לך, וירא, אשר יו"ל לעת עתה

בהזדמנות זו נבקש מכל מי שיש בידו הערות והארות תיקונים והוספות
על כל מאמרי ודברי רבינו שהופיעו בגליון
לשולחם למייל המערכת: b264464@gmail.com
וחפץ ד' בידינו יצלח להעמיד הדבר על מתכונתו הראויה

לע"נ הגאון רבי **נפתלי זאב** ב"ר ישראל יצחק **פרידמן** זצ"ל
העמיד תלמידים למעלה משלושים שנה בישיבת פונביז' לצעירים
נלב"ע כ' חשוון תש"פ
הונצח ע"י נכדו הרה"ג רבי **משה יהודה לנג** שליט"א

הוקדש ע"י ידידיו הרב הגאון רבי **חיים צבי פפנהיים** שליט"א
לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
בנישואי בתו הכלה המהוללה תחי'
עב"נ המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה
הבה"ח ביניש רובינשטיין נ"ו
מבחירי ישיבת פונביז'-אבי עזרי

בן ידידנו הרב הגאון רבי **בנימין הכהן רובינשטיין** שליט"א
אשר תתקיים ביום ד' ב' מרחשון באולמי אוביליין מודיעין עילית
שיזכו לבנות בית נאמן בישראל
כשאיפתם הטהורה בדרך ישראל סבא
בנחת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב
לתפארת אבות וזקנים ולהמשך כרם בית ישראל

לעילוי נשמת זקני הרה"צ
רבי פנחס אליעזר ב"ר מנחם מנדל הכהן **פקשר** זצ"ל
חמיו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה זיע"א
נלב"ע כ' מרחשון תנ.נ.ב.ה.
ולע"נ זקני דודו וגיסו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה זיע"א
הגאון רבי רפאל דוד בהרה"צ **רבי חיים יהודה לייב אוירבאך** זצ"ל
נלב"ע כ' מרחשון תשמ"ח
ווזנתו האשה הצדקנית
מרת תמר ליבא ב"ר **פנחס אליעזר הכהן** ע"ה
נלב"ע כ"ה מרחשון תשס"ג
הונצח ע"י נכדם יידידנו הרב הגאון רבי **משה ריבלין** שליט"א
ר"מ ישיבת שירת התורה ירושלים

לעילוי נשמת האי גאון שריד לדור דעה
חבר מועצנה"ת ומזקני ראשי הישיבות
הגאון הגדול רבי **צבי ב"ר שמואל מרקוביץ** זצוק"ל
ראש ישיבת סלונים וקרלין ורב העיר רמת גן
נלב"ע כ"ג מרחשון תשס"ז
תנ.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדו יידידנו המסור בלו"נ לכל מפעלות רבינו הגדול זיע"א
הרה"ג רבי **בנימין אייזנטל** שליט"א

הוקדש ע"י יידידנו הרה"ג רבי **אלעזר מנחם הלוי ציטרנבוים** שליט"א
בן יידידנו הגאון רבי **נח אליהו הלוי ציטרנבוים** שליט"א
וחתן יידידנו הגאון רבי **אברהם אליהו אדלר** שליט"א
לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
בהולדת בנו שיחי' בשעטומו"צ
שיזכה להכניסו בבריתו של **אאע"ה** בעיתו ובזמנו
לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
לתפארת המשפחות המפוארות ולהמשך כרם בית ישראל

הוקדש ע"י יידידנו הרה"ג רבי **שמואל קנר** שליט"א
בן יידידנו הגאון רבי **אליהו קנר** שליט"א
וחתן יידידנו הגאון רבי **אליעזר אוירבך** שליט"א
ר"מ ישיבת דרך חיים ב"ב
לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
בהולדת בנו שיחי' בשעטומו"צ
שיזכה להכניסו בבריתו של **אאע"ה** בעיתו ובזמנו
לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
לתפארת המשפחות המפוארות ולהמשך כרם בית ישראל

לעילוי נשמת **ר' אשר אלפנט** זצוק"ל
נלב"ע כ"א מרחשון תש"ע
תנ.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י תלמידו ומקורבו הרה"ג **רבי משה מלובצ'יק** שליט"א

הוקדש ע"י יידידנו הגאון רבי **אהרן יוסף מרגלית** שליט"א
ראש כולל קרוש יעקב אשדוד
לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
בנישואי בנו המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה
יידידנו נעים ההליכות הבה"ח אליעזר מרגלית נ"ו
מבחירי ישיבת כפסת יצחק-חדרה
עב"נ הכלה המהוללה תחי'
בת יידידנו הגאון רבי מאיר וויסנשטרן שליט"א
אשר תתקיים ביום א' כ"א חשוון בארמונות תן ב"ב
יתן ד' וזיכו לבנות בית נאמן בישראל
כשאיפתם הטהורה בדרך ישראל סבא
בנחת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב
לתפארת המשפחות המפוארות ולהמשך כרם בית ישראל

רוממות ד־הלכה

נושא בפרשה

הרב יעקב ליינר

"ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק" (כא, ח)

מנהג להפריע לדרשת הבר מצוה

איתא במדרש (רבה נג סימן י): 'ויגדל הילד ויגמל, ר' הושעיה רבה אמר נגמל מיצר הרע'. **ובאמרי יושר** על המדרש שם: 'נגמל מיצר הרע, בהיותו בן י"ג שנה'. **ובמתנות כהונה** על המדרש שם: 'נגמל מיצר הרע, כלומר בן י"ג שנה שאז בא יצר טוב'. וכן **בפירוש המהרז"ו** על המדרש שם.

וכתב **הכלי יקר** בספרו **עוללות אפרים** (ח"ג עמוד כב) דביום הבר מצוה, יצר הטוב מזדווג לאדם, וע"י שיתפלל בב"ה וידרוש בד"ת ברבים, והם סיבות חזקות להכניע היצר הרע אויב הפנימי.

וכתב **החת"ס** (הובא בספר הזכרון על הח"ס עמ' ו) אודות הבר מצוה שערך עבור בן אחותו רבי שמואל כ"ץ, שהיה יתום מאמו, בזה"ל: 'שמחתנו לא ערבה לנו, כי עיקר שמחת מצוה של בר מצוה הוא דרשת הנער, כמבואר בש"ך ומג"א, ואחר אומרו הפתיחה של הדרשה, מת אחד בשכונתינו והוצרך לצאת הנער כהן, והוא כחתן יוצא מחופתו' עכ"ל.[1] **ובשו"ת להורות נתן** (ח"ח סימן ז) כתב, דבחת"ס משמע דעיקר שמחת הבר מצוה הוא דרשת הנער, דהיש"ש שם פקפק על סעודת הבר מצוה, כיון דרובן אין להם ב' שערות, ורק מדרבנן מוקמינן אחזקה דרבא, ומ"מ איכא מצוה בסעודה משום שמחנכין אותו לברך ברכת המזון ולהתפלל באקראי דבדרבנן סמכינן אחזקה ע"ש. אבל כשמחנכים את הנער לדרוש על הסעודה מעין המאורע, בזה כתב **מהרש"ל** שם דהוי סעודת מצוה אף שלא בזמנו, דלא גרע מסעודת חנוך הבית עיין שם. ונמצא שאם דורש הנער איכא סעודת מצוה בלא פקפוק.

וכתב **בשו"ת חוות יאיר** (סימן ע): ולא נקרא סעודות מצוה אלא כשאסיפות בני אדם הוא בשביל המצוה, או היתר הדרוש שכבר יצא מפי הקדמונים, מפני שהדרוש בא מחמת הסעודה וכל המסובים בני הסעודה מקשיבים לקול הדורש שכך ראוי להיות, דלא כמנהג מקולקל של ההמוניים.[2]

ובשו"ת דברי יציב (או"ח יד, ה) כתב: להשמושא רבא שברא"ש, אין לתפילין בלא תורה, וזה 'למען תהיה תורת השם בפיך' (שמות יג, ט) בתפילין. ולכן הנער דורש. ולא כמנהג בורות שאף בנער בר מצוה מפסיקין אותו הע"ה ר"ל מיראתן שיתביישו, ואין לי כח למחות אך לבי כואב לי על חילול כבוד התורה ולומדיה מהערב רב שקמים על נפשות ישראל כי כסלא לאוגיא בנפש וגוף, שחה לעפר נפשינו ברוחניות ודבקה לארץ ר"ל בגשמיות. אכן שוב כתב בשו"ת דברי יציב (או"ח סימן מא, ו): נהגו שהנער דורש, כמ"ש **במג"א** (רכה, ד) **מהיש"ש**, כדי לרמז לו שלתפילין צריך תורה ותלמוד, וזה שנהגו קצת להפסיקו באמצע ולא מניחין לגמור הדרוש, הגם שלפי ידיעתי אינו מנהג ותיקין ולא נהגו אצלינו כזאת, וכפשטות לשון המג"א שהנער דורש נהגינן, אך אולי במקום שאינן בני תורה חששו שמזה ידמו להלכה כהשמושא רבא ומי שלא יוכל לדרוש יפטור מתפילין, ולזה הנהיגו להפסיק כדי שידעו שגם אותם שלא הגיעו לכך ואין להם לא תורה ולא תלמוד ג"כ יניחו תפילין.[3]

ומרן החזו"א זצ"ל (הובא בדרך שיחה ח"א עמוד תפב) הקפיד מאד שלא יפריעו לחתן בר מצוה מלומר הדרשה, ואמר, הנער כל כך טרח להבין ולבסוף אין נותנים לו לומר. והוא הדין בחתן ביום חופתו. גם **מרן הקה"י זצ"ל** היה מקפיד שיתנו לומר דברי תורה, ואף שיש האומרים שיש לזה מקור כדי שלא לבייש את מי שאין לו, מ"מ לא להפסיקו מיד, ושיאמר קצת ד"ת, זה בזיון ד"ת, והריהו מסיר אזנו משמוע תורה.

ובשו"ת אז נדברו (ח"ג סימן עא) כתב: בעונותינו נתקיים עשאוני בניך ככנור, שתיכף שמתחיל חתן הבר מצוה את הדרשה מתחילים לזמר ולהפריע. ומה שי"א שיש מנהג להפסיק, אבל בזה שתיכף מתחילים לזמר בזה מבטלים גם המנהג, שהרי המנהג היתה שלא יגמור ולהפסיקו לפני הסוף, ולא שלא יתנו לו להתחיל, וענין הדרשה בחתן ובר מצוה זה מנהג ותיק בכלל ישראל. אבל הדור הזה הוא דור של נאך טאן כמעשה קוף בעלמא.[4]

ובספר בלבת אש (עמ' קמא) כתב על **רבינו מרן ראש הישיבה ה"דרכי שמואל" זצ"ל**: היה רע עליו מאד המעשה שבשעה שחתן בר מצוה עומד לדרוש את דרשת הבר מצוה, וכן חתן במסיבת אירוסיו, או במסיבת שבע ברכות, מיד כשפותח את פיו ואומר מילים ספורות כבר מפסיקים אותו בשירה, ורבינו אמר שלא היתה כזאת בישראל, ומה שנהגו להפסיק את החתן [שלא לבייש את מי שאין לו] היה לאחר שכבר אמר איזו קושיא ותירוץ וכדו', שזה כל אחד יכול, ורק עצרוהו מלהמשיך בעומק הדרשה, אך כשמונעים ממנו אפילו מלומר דבר פשוט בדברי תורה, ח"ו זה נראה כ"מסיר אוזנו משמוע תורה" (משלי כח, ט). ועוד יצויין אגב גררא כי רבינו זצ"ל בהספדו על **הגאון הגדול רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל**, אמר: "אף פעם לא אשכח שאמר והתבטא שהוא לא הפסיד אפילו לילה אחד לאיבוד בלי עמלה של תורה, ואף הלילה שבו הוא התחתן. והוסיף בשם אביו **מרן הגרש"ז זצ"ל** שאמר שרואים שאף שחתן פטור מקריאת שמע, הרי שהחתן היה דורש, הרי לנו שמכל מקום אין החתן נפטר לגמרי מעמל התורה".

והגאב"ד הגאון הגדול רבי מרדכי גרוס שליט"א כתב (נאות מרדכי אור לארבעה עשר עמוד נ): במקומות הנוהגים להפסיק הדרשה של חתן הבר מצוה, אין לשנות מפני שהוא יוהרא, והוא בכלל למה תתראו כמבקש להראות לאחרים חכמתו וכשרונותיו. אמנם יש לתת לו לומר על כל פנים פיסקא אחת בדברי תורה. אכן אם החתן הוא מצאצאי החת"ס אין להפסיקו.

ויש לציין שלגבי דרשת החתן בשמחת נישואיו, כתב **בדברי תורה להגה"ק ממונקאטש** (ח"א מהדו"ק אות א): מה שהמנהג מקובל ונהוג מדורות הקודמים, כי החתן שאומר דברי תורה בסעודת החתונה, יתחיל לומר, אבל מיד יפסיקוהו המסובין ולא יניחוהו לגמור ע"י שיתחילו לזמר. ונראה דכתב **המג"א** (תרע, ד) דבנשואי בת תלמיד חכם לעם הארץ אם אומרים שירות ותשבחות הוי סעודת מצוה, וגם בדברי תורה אם אומרים הוי סעודת מצוה כמו שכתב **בש"ך**. ולענין סעודת בר מצוה בשם **המהרש"ל**. ע"כ שפיר הוי טעם לשבח מה שהחתן מתחיל לומר דברי תורה כדי שתהיה הסעודה סעודת מצוה, כי לא נאה שיחזיק הוא עצמו לתלמיד חכם שאז ממילא הוי הסעודה סעודת מצוה, אמנם המסובים והנאספים צריכין לכבדו ולשמחו, על כן מפסיקין אותו בעת שיתחיל לומר דברי תורה, כלומר שאינו צריך לומר דברי תורה כדי להיות סעודת מצוה, כי בלאו הכי הוי סעודת מצוה בנשואי תלמיד חכם, ובזה יחזיקוהו לתלמיד חכם וזהו כבודו.

---

1. ב**שו"ת מהר"ם בריסק** (ח"ב סימן סח) כתב דיש לדון אם החתן לא הספיק להכין דרשה לבר המצוה, אם ראוי לדחות את הבר המצוה, ולא לקיימה בזמנה.

2. מסופר על **הבית הלוי** (מרביצי תורה ומוסר ח"א עמ' מה) שהוזמן לסעודת בר מצוה אצל אחד מעשירי העיר סלוצק, וכששמע שהחתן בר מצוה לא ידרוש בבר מצוה, כדרך המתחדשים, הודיע שלא יבוא. ובאותו זמן התקיימה בר מצוה של אחד מעניי העיר שהחתן דרש, והבית הלוי הגיע להשתתף. צעד זה הרגיז את הנגידים של עיר סלוצק, וחמתם בערה בהם, וזממו להניקם בו ע"י שהחליטו שלא יהין איש להשכיר לו בית דירה, וכתוצאה מזה הוכרח לצאת מן העיר.

3. **הגר"א גנחובסקי זצ"ל** פירש על דרך צחות, את המנהג לשיר לחתן בר מצוה באמצע הדרשה את השיר הנודע וראה בנים לבניך, אשר צריך ביאור מדוע בחרו דוקא בשיר זה. ופירש דכאשר חתן הבר מצוה דורש עדיין לא ניכר בזה בסימן מובהק שהוא עצמו תלמיד חכם, כיון שאביו הוא זה שהכין לו את הדרשה, ונמצא שמזה רק ניכר שאביו תלמיד חכם, ועל זה מברכים אותו שיזכה שהנכדים גם יאמרו דרשה כזו אשר זה יוכיח על אביהם חתן הבר מצוה עצמו שהוא גם נעשה לתלמיד חכם.

4. בשמחת הבר מצוה שלי, השתתף **דו"ז הגאון הגדול רבי ישששכר מאיר זצ"ל**, ושכאתהלתי בדרשת הבר מצוה, החלו חברי לשיר, ומיד דפק רבי ישששכר ומחה שאין להפסיק את הדרשה, והורה לי להמשיך את הדרשה במלואה.

רוממות ד־העקידה

ביאור נסיון ה"עקידה"

המשך מעמוד 1

ומשכח כל אהבות והוא שנקרא אוהב אוהבו.

וידוע מה שסיפר **החפץ חיים**, שבזמן גירוש ספרד היה יהודי שברח עם שני בניו והספינה טבעה וטבעו איתה שני בניו. ונשאר קרש מהספינה שאותו יהודי צף עליו והגיע עד אי בודד, ונשאר שם לבדו. ואמר לה'קב"ה, עד עתה האהבה שלי אליך לא היתה אהבה שלימה כיון שהיו לי בנים ואהבתי גם אותם, אבל עתה שאין לי בנים האהבה שלי אליך היא אהבה שלימה... ואמר את זה החפץ חיים בלוויה של בנו **רבי אברהם** שנפטר בחייו, ואמר הח"ח שעכשיו האהבה שלי לקב"ה יותר שלימה. וכל זה שורשו היה בעקידה.

והנה בפשטות מה שמובן שלאחמ"כ הוא חזר לאהוב אותו. אמנם יש דבר נורא **בספר שפתי כהן** לרבי מרדכי כהן שהיה מתלמידי וגורי האר"י. שכתוב בחז"ל שאחרי העקידה יצחק לא חזר לבית אביו, אלא הלך ללמוד תורה. וכתב שם שלא החזירו לביתו כדי שלא תחזור אליו אהבתו לבנו, ויתחרט ע"ז שאת בנו אוהבו רצה לשחוט, ויהיה תוהה על הראשונות. וגם בזה הקפיד שיהיה בלבב שלם...

וכתוב בפסוק "והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו", והקשה **החת"ס** מה הפירוש "אחר". ואמר ע"ז שכיון שלא היתה לאברהם אבינו אהבה ליצחק, ממילא זה היה בשבילו כמו לשחוט איל. ומשו"ה אומר לו הקב"ה אתה לא צריך את האיל הראשון שאמרתי לך, אלא קח איל אחר. ואומרים בסליחות בער"ה 'ויקח מאכלת לשוחטו ולא חשב אדם'. ולכאורה זה מה שאמר החת"ס שלא חשב שוחט שוחט אדם. ואיתא בתנחומא (פרשת צו) וז"ל, כשראה הקב"ה שאברהם אבינו מקריב בכל לבבו שלח לו את האיל תחת יצחק. ולכאורה כתוב בזה שאם לא היה בא לשחוט את יצחק בלב שלם והייתה נשארת לו אהבה, לא היה שייך לשלוח תחת יצחק איל. שהרי הקב"ה אבל אחרי שלא חשב אדם וזה היה בלב שלם, אפשר לשלוח תחת זה איל. וזה ממש נורא למתבונן בכל דברים אלו.

וכשאברהם אבינו יצא מהניסיון מסתמא הרגיש שהוא בשיא הדרגה. אמנם כתוב אח"כ "וישב אברהם אל נעריו וישובו וילכו יחדיו". **והגרמ"ד סאלאווייצ'יק זצ"ל** הביא בשם אביו **מרן הגרי"ז** שרואים כאן את גודל הענוה של אברהם אבינו, שאפילו אחרי כזו עמידה בניסיון כתוב שהלכו יחדיו, שלא ייחס לעצמו כלום יותר מהם.

ודברים אלו נוהגים לכל יחיד ויחיד בכל יום ויום. שאפשר לראות שני אנשים מקיימים את אותה המצוה, שאחד עושה אותה עם כל הלב וברגש וההתלהבות וכו', ויש אחר שמקיים את המצוה ביובש ובלי שום התלהבות וכו'. וזה ודאי ששניהם קיימו את המצוה. אבל למעשה אין שום שייכות בין שני אנשים אלו, זה שני עולמות נפרדים. שאחד התרומם מהמצוה והתקדש על ידיה, והשני לא התרומם כלום. [ובתפילה זה שונה שאם מתפללים בלא לב לא מקיימים את המצוה שלעבדו בכל לבבכם, אז גם לא יצא ידי"ח. והנפק"מ בשאר המצוות]. וזהו תפקידם של בני העליה, אנשים שחיים את העולם הבא גם בעוה"ז, ממילא הם רוצים להתקדש ע"י כל מצוה. שאין הבדל בין המצוה שהקב"ה אמר לאברהם לשחוט את יצחק, לבין המצוה ליטול לולב או לתקוע בשופר וכו'.

וכן הוא בלימוד התורה ככל הדברים האלו. שאפשר כ"כ הרבה להדבק בקב"ה ע"י התורה, שהרי קב"ה ואורייתא חד הוא, וע"י לימוד התורה נדבקים בהקב"ה. וכשלומדים בלב שלם אז שכינה כנגדו וזוכים להרבה ס"ד. ואת יסוד עבודה זו למדנו מאברהם אבינו. ובדור שלנו ודאי שבני עליה מועטים, והקב"ה יעזור שכל אחד מאיתנו יהיה מאותם בני עליה.

רוממות ד־פרשה

מוסרי הפרשה

המשך מעמוד 1

ל ב ד ו. ב ה מ ש ך נאמר (פסוק ה-ו) "וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר, וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם: וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו", ושוב (פסוק ח) נאמר, "וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹקִים יִרְאֶה לּוֹ הַשֶּׂה לְעֹלָה בְּנִי, וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו". הרי שאברהם ויצחק הלכו יחדיו. ולבסוף נאמר (פסוק יט) "וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו". הרי שאף הנערים הלכו עימו יחדיו, ויש לבאר הדברים.

שלושת הלשונות הראשונים מתבארים היטב. בתחילה רק אברהם הלך, כי רק הוא נצטווה, ורק הוא נתנסה באותה שעה. אחר כך הלכו אברהם ויצחק יחדיו, וכתב **רש"י**, שבתחילה הודיע שבחו של אברהם שהלך יחד עם יצחק, אף שהוא הולך לשחוט את בנו, ויצחק הולך להשתחוות לה'. ולבסוף דיבר בשבחו של יצחק, שאף שנודע לו שהוא הולך להישחט, הלך עם אברהם יחדיו.

אמנם הלשון כלפי הנערים צריכה ביאור, כי בתחילה הזכירם כנספחים להליכה, ואף נפרד מהם בלשון "שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר" שדרשוהו חכמים (יבמות סב, א) 'עם הדומה לחמור', הרי שאין הם שייכים לענין כלל. ואם כן מהו שאמר לאחר מעשה העקידה 'ויקומו וילכו יחדיו', איך הם 'יחדיו' האב שהלך לשחוט את בנו, עם הנערים שלא היה להם חלק בזה כלל. עוד טעון ביאור לשון הכתוב 'ויקומו וילכו יחדיו', שמילת ויקומו כמיותרת.

בקניין מערת המכפלה נאמר (בראשית כג, יז) "וַיָּקָם שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בְּמַכְפֵּלָה וגו' לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה" וגו'. ופירש **רש"י**: 'תקומה היתה לה, שיצאה מיד הדיוט ליד מלך'. למדנו שלשון 'קימה' מלמד על עילוי מדרגה.

כך גם נערי אברהם, אליעזר וישמעאל (**רש"י** כב, כ), בתחילה לא היו אלא נלווים לו (ראה במדב"ר כ יג), אבל אחר העקידה מעיד הכתוב שקמו ממדרגתם, והלכו יחד עם אברהם.

ואמנם אין הכוונה להשוותם לאברהם, שהרי הם לא עברו את נסיון העקידה, ועוד שמה שהשווה אותם אברהם לחמור היא השוואה לדורות עולם (ראה יבמות סב, א). אלא הכוונה שבאותה שעה ביטלו עצמם הנערים אל אברהם, ובזה היתה הליכתם שווה. ויש לכוון הדברים במבואר במדרש אגדה: 'לפי שאמר להם 'שבו לכם', לכך נאמר 'ויקומו'. והיינו שתיקנו החיסרון שהיה להם בתחילה, וקמו ממנו.

ב] למדנו שעבד המתבטל לרבו זוכה ללכת עימו יחדיו. וגדר הדברים מפורש בדברי **רש"י** (דברים א ז) שכתב: 'משל הדיוט אומר, עבד מלך מלך, הדבק לשחוור וישתחוו לך, קרב לגבי הדיוטא ואידהך' (ופירש **רש"י**, שבועות מז, ב) 'אם נגעת במשוח בשמן, תהא גם משוח בנגיעתו', וכיון שביארו במשל זה את לשון הכתוב, הרי שמשל ההדיוטות אמת הוא.

ונאמרו בזה שלשה דברים, 'עבד', 'דבק', ו'קרב'. והם שלשה סוגי קירבה. גדול שבכולם 'עבד' המלך, המבטל עצמו לגמרי, ועל כן הוא כמלך עצמו. שני לו הָדֵבֵק בשחוור, אבל שומר על עצמאותו, ובו רק נוהגים כשחוור. קטן שבכולם ה'קרב' לדהין, שרק נמשח, אך אין מכבדים אותו כמותו.

והוא שכתב **הרמב"ם** (הלכות דעות פ"ו ה"ב): 'מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם, כדי ללמוד ממעשיהם, כענין שנאמר "וּבוֹ תִדְבָּק", וכי אפשר לאדם להידבק בשכינה, אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצוה זו, הידבק בחכמים ותלמידיהם'.

רוממות ד־תפילה

פרשת העקידה

משולחן המערכת

הזכרת עקידת יצחק בכל יום

א. רש"י בפרשתנו מפרש מפני מה נקרא הסכין שביקש אברהם אבינו לשחוט בו את בנו בשם 'מאכלת': "דבר אחר, זאת נקראת מאכלת, על שם שישראל אוכלים מתן שכרה". ועפ"י דברים אלו מרבים אנו להזכיר את זכות עקידת יצחק ואף בכל יום, כפי שכתבו **הטור ושו"ע** (סימן א' ס"ה **ובנו"כ ובמ"ב**) שטוב לומר בכל יום פרשת העקידה בתחילת התפילה, דהיינו אחרי ברכות השחר, ואפילו בשבת [אלא שאת תפלת 'אלקינו ואלקי אבותינו' שלפני פרשת העקידה ותפלת 'רבונו של עולם' שלאחריה (כנדפס בסידורים, ומוזכרים **בבית יוסף** סימן מו) אין לומר בשבת, כמש"כ **ביסוד ושורש העבודה** שער האשמורת פ"י].

וטעם אמירתה - כדי להזכיר זכות האבות לפני הקב"ה בכל יום. ועוד, כדי להכניע את יצרו לעבודת השי"ת כמו שמסר יצחק את נפשו (**בית יוסף ולבוש וט"ז ומ"ב** סקי"ג). **ורבינו הגר"א** בביאורו מציין לדברי **רש"י** יומא (כח, ב) בשם הירושלמי שלפני שחיטת התמיד היו מזכירין 'עד חברון' כדי להזכיר זכות אבות, וכן קודם התפלה יש להזכיר העקידה וזכות אבות, ומציין עוד לבראשית רבה (פרשה נו פיסקא י) שאברהם אבינו התפלל: 'אמר לפניו רבון העולמים וכו' יהי רצון מלפניך בשעה שיהיו בניו של יצחק באים לידי עבירות ומעשים רעים תהא נזכר להם אותה העקידה ותתמלא עליהם רחמים'.

ו**בתיקוני זוהר** (אחרי תיקונא שבעין, בתיקונא תנינא) איתא: 'נפק קלא ואמר, משית יומי בראשית אתברי לעקדה דיצחק בגין דלא אית קרבן דבטיל מותנא כעקדה דיצחק, דאתמר ביה ויעקוד את יצחק בנו, אתקשר מדת הדין ואתעקד לעילא וכו', ועקידה דנא מועילה לגלותא וכו' וקלא נפיק מההוא זמנא ואל תעש לו מאומה, בגין דאתגברו רחמי על דינא וכו' ויפקון ישראל ברחמי ולא בדינא וכו', ובדא עקדה דיצחק דאתעקד קמי אבוי ומסר גרמיה למיתה ישזיב משיח וישראל דלא ימותון'.

ו**בסידור נהורא** כתב לפני פרשת העקידה: 'גודל מעלת אמירת העקידה מבואר בזוה"ק ובתיקונים ובכתבי האריז"ל, וז"ל טה"ק פרשת עקידה יאמר בכוונה עצומה וישים עיניו ולבו עד כמה מגעת עבודת השי"ת, שאברהם אבינו גמר בלבו ושמח לשחוט את בנו יחידו אשר אהבו יותר ממנו והעלהו עולה, ויצחק בן ל"ז שנה סבר וקיבל ברצון גמור, ויאנח על קצרותו בעבודתו ית' ויתעורר להיזהר מכאן ולהבא ליראת השי"ת'.

ב. כתב **באליה רבה** (סימן א' סקי"ד בשם **מקור חיים**) כשיאמר פרשת העקידה יכוון בפסוק 'ויעקוד את יצחק בנו' שיעקוד הקב"ה ויקשור את כל המקטרגים על ישראל למעלה, ושלא יקטרגו בשעת תפלה. ועוד כתב שם: כתב **בשו"ע מהר"י לוריא** (הל' ביהכנ"ס ס"ז) וזה לשונו: כשיאמר פרשת העקידה בכוונה יכופר עוונו אם שב בתשובה שלימה.

ג. בברכי יוסף (סימן א' סק"ג) כתב שיש אומרים פרשת העקידה גם לפני תפלת מנחה. ויש מקום נוסף להזכרת עקידת יצחק בכל יום - בפסוק "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה'", הנאמר אחרי פרשת התמיד, כמוזכר **בשו"ע** (סימן א' ס"ח) ו**במ"ב**, וזה כמו שאמרו במדרש (ויקרא רבה פרשה ב פיסקא יא, הובא **בב"י ומ"ב** סוף סימן א') שכל האומר פסוק זה הקב"ה זוכר את עקידת יצחק. וכתב **האליה רבה** (סימן א' סקי"ד): ויש לכוון בעת אמירת 'צפונה לפני ה'' על עקידת יצחק, ויהיה לזכרון טוב.

רוממות ד־מעשים

פנינים ועובדות לשולחן שבת

משולחן המערכת

ונשאתי לכל המקום בעבורם

הגמרא במסכת סנהדרין (צט,ב) מבארת מהו אפיקורוס? "כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן, לדידהו קרו, לדידהו תנו" - כשהם לומדים - לעצמם הם לומדים. וכמבואר שם, שמי שאומר כן הריהו מגלה פנים בתורה, שהרי כך מפורש בתורה בפרשתנו "ונשאתי לכל המקום בעבורם", מכאן שהצדיקים מגינים על סביבתם.

יסוד זה אופף את פרשתינו, בפרט בפרשת הפיכת סדום, בה מבקש אברהם אבינו ע"ה מהקב"ה שלא ישחית את העיר סדום, תחילה הוא פונה ומבקש שאם ישנם חמישים צדיקים לא ישחית את העיר, והקב"ה מסכים לדבריו, ושוב פונה אברהם ואומר "אולי יחסרון חמישים הצדיקים חמשה **התשחית בחמשה את כל העיר**"...

יתכן לומר בדרך דרש, כי במילים אלו מלמדת אותנו התורה, כי קיומו, ולהיפך ח"ו, חורבנו, של עולם, אינו בגלל חטאי הרשעים שמשחיתים את העולם יומם ולילה, אלא אך ורק בגלל בני התורה, יושבי בית המדרש. וכדבריו הקדושים המדוקדקים והידועים של ה"נפש החיים" שאם העולם יהיה פנוי רגע אחד מלימוד תורה, הרי שאין קיום לעולם ח"ו.

לכך פונה אברהם אבינו אל הי"ת אולי אין מספיק יושבי אוהל חזקים בדעתם ובתורתם אשר יגנו על כל העיר, ואולי יחסרון חמישה... התשחית בחמשה את כל העיר? - וכי בגלל אותם חמשה שלא חזקים כ"כ אלא מעט מתרפים הם בתורתם, תשחית את כל העיר?...

בענין זה ידוע הסברו היסודי של **מרן הרב מבריסק זיע"א** כאשר אחרי אחת המלחמות בארץ ישראל באו לפניו ואמרו: נו, רואים שבכל זאת לציונים יש סייעתא דשמיא...

אמר הרב מבריסק, אספר לכם מעשה: [וי"א שהמעשה ארע עם מרן הגר"ח ואביו מרן הבית הלוי זיע"א] מעשה בבנו של אחד מגדולי הדור שבהגיעו לפרקו קיבל נדוניה גדולה מחותנו. אמר לו אביו: אל תזוח דעתך עליך, דע לך! כי הנדוניה הגדולה שקיבלת, אין זה בזכותך, אלא משום שאתה בני...

החזיר לו הבן: אבא, אם בגללך קיבלתי את הנדוניה הגדולה הזו, הלא הייתי צריך לקבל הרבה יותר... השיב האב: באמת מה שקיבלת, אכן, בזכותי קיבלת, אלא שאם הינך תמה מדוע אם כן לא קיבלת יותר, - מה לעשות שאתה עומד באמצע, ובגללך גרעו מן הנדוניה...

דעו לכם, אמר הרב מבריסק, מה שניצלנו הרי זה בזכות הצדיקים לומדי התורה. ואם כך, באמת הניצחון היה צריך להיות גדול יותר, אבל מה לעשות שהציונים הרשעים עמדו באמצע...

זאת ועוד, הבה ונשנן את דברי ה"ספורנו" בפרשתנו, כאשר הקב"ה אומר: "אם אמצא בסדום חמישים צדיקים בתוך העיר", מפרש ה"ספורנו": "עתה, כשאנסה אותם במלאכים ששלחתי, אם אמצא חמישים צדיקים **שימחו ברשעים בסדום** - אציל את כל העיר"... כך נהגו רבותינו הגדולים בכל דור ודור, לא חיו לעצמם, אלא שמרו על הכלל ועינם הייתה פקוחה על כל הנעשה סביבם, כשמצאו אך פרצה קטנה, מיד מחו ביד המשחיתים.

כך היה מנהגו של **רבינו מרן בעל ה"אבי עזרי" זי"ע** אשר ביום שלישי האחרון היה יום השנה הכ"ה להסתלקותו, עד זקנה ושיבה, תמיד היו עיניו פקוחות לבל יהא שום שינוי מהמסורה. הכל יודעים עד כמה שמר מכל משמר לבל יחדרו דעות כוזבות לתוככי ציבור בני התורה, עד כמה דאג על פך השמן הטהור שיישאר בטהרתו. ואם אך זיהה איזו פרצה היה זועק ומתריע, כשהוא פועל ומפעיל בכל דרך לתקנה או לסלקה. והוא זצ"ל היה אומר: אם היו צדיקים בסדום - שוב כבר לא הייתה זו סדום... זהו כח השפעת הצדיקים על מקומם.

נדע ונזכור את הדברים המאלפים של **מרן רבינו ה"חזון איש" זי"ע** אשר ביום שני האחרון היה יום השנה להסתלקותו, אותם הוא כותב באגרותיו (קובץ אגרות ח"ג, אגרת סב): "ואם היו בני תורה עמלים בתורה לאמתתה היו מצילים ילדים הרבה ואנשים רבים, מהרהורי עבירה וכפירה וכיוצא בזה בשפע קדשם, בהשתפך רוח טהרה בעולם. ובסביבות בעל תורה אמיתי, הדבר ניכר לעינינו השפעה מרובה על אנשים הרבה, מה שכל השתדלות מעשית לא תשיגנה. וכמו כן יש רשמים על הרחוקים שאין עין הרואה מרגשת בם לדקותם".

היכן רואים את מדרגת האדם

בדברי **מרן הגרא"א דסלר זצוק"ל** בעל ה"מכתב מאליהו" נמצאו הדברים הבאים: הנה חלקו של אברהם אבינו היה מדת החסד 'חסד לאברהם', וכל מי שזכה לראותו התעלה בחסד באופן יוצא מן הכלל עד כדי מסירת נפש, מאלו היה לוט, אשר לפי דברי הזוהר בתו היתה הנערה שמסרה נפשה לתת פרוסת לחם לעני ונהרגה על ידי הסדומיים במיתה משונה ואכזרית, והנה אף אחר שראה לוט מיתה משונה כזאת, כשפגע באורחים בתוך העיר סדום הפציר בהם מאד לסור אל ביתו, וכבר כתב **הגר"א** שכל מקום שנאמר 'מאד' הכוונה שהוא למעלה מכל אפשרות ההשגה.

ועוד, כשבאו אל ביתו מסר נפשו עד הנקודה האחרונה עד כדי ויגשו לשבור את הדלת, ואלמלא הוכו בסנורים הרגוהו, כי הרי לא בשביל עצמם חששו המלאכים, כך היתה מדרגתו בחסד.

והנה הדבר תמוה, כתוב בסוף הפרשה 'ויזכור אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה', נזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם, ושמע שאמר אברהם במצרים על שרה אחותי היא, ולא גילה הדבר שהיה חס עליו, לפיכך חס הקב"ה עליו (רש"י שם), והלא זה דבר מופלא מאד, שאדם גדול החסד במדה של מסירות נפש כזאת, לא תחשב לו כל זאת לכלום, אלא מה יחשב לו כשנצרך לזכות, שלא היה הגרוע שבמלשינים למסור את דודו שהוא גיסו ורבו לרוצחים.

ביאר **מרן הסבא מסלבודקה זצוק"ל**, שכל מה שמגיע לאדם מסביבתו על ידי חינוך ולמוד וחיקוי, ואפילו עד מסירות נפש ועד בכלל, אינו אלא חיצוניות ולא מדרגת האדם האמיתית, ומה היא מדרגתו, כשמתגבר על יצרו בדבר שלא למד מאחרים בדבר ששם הוא נלחם נגד יצרו הפנימי.

הנסיון רק בעולם הזה

כמה שנים לפני פטירתו של ראש ישיבת מיר בארה"ב, **הגאון הגדול רבי שמואל בירנבוים זצוק"ל**, פקדה אותו צרה גדולה, עם פטירתו של בנו האהוב הגאון זצ"ל. הכאב היה עצום ונורא, אבל הגר"ש הוכיח את אמונתו הזכה בבורא עולם, ובדברי ההספד שלו בעת ההלוויה שזר כמה דברי אמונה שיש בהם כדי לחזק לבבות שבורים.

הוא הזכיר את הפסוק (בראשית כז,א) "ויהי כי זקן יצחק, ותכהין עיניו מראות", **רש"י** מפרש: דבר אחר, כשנעקד על גבי המזבח, והיה אביו רוצה לשחטו, באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים. וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו.

ושאל בתמיה, וכי מדוע היו השמים צריכים להיפתח? האם מלאכי השרת אינם יכולים לראות את הנעשה בעולמנו, גם מבעד למעטה השמים? הלא דבר הוא! ותירץ, דבשמים ממעל נגלה לעין כל שממנו לא תצא הרעות, ולאחר מאה ועשרים שנה יזכה האדם לראות על מה ולמה עשה לו ה' ככה, ומה היה הסוד בכל אותן צרות ויסורים שבאו עליו.

זו היא, איפוא, הסיבה. שכאשר מלאכי השרת רצו לבכות על עקידת יצחק, היו צריכים לפתוח בפניהם את השמים, כדברי רש"י הנ"ל, כי אם לא כן, הם כלל וכלל לא היו מתרגשים מהעקידה, שהרי שם בשמים אין בכלל שאלות. לפיכך פתח להם את הרקיעים, והראה להם כיצד נראה הדבר בעולם הזה, וכשראו את העקידה מהעולם הזה, עם כל השאלות והתמיהות שהדבר מעורר, מיד הם התחילו לבכות. אבל אם היו רואים את המחזה משם, דרך המראה הנגלית שברקיע, לא היו מתעוררים להם שום שאלות, לא צער ולא דמעות. שם היו מבינים שככה טובה יותר.

למה שאל יצחק "ואיה השה לעולה" רק ביום השלישי?

סיפר **הגאון הגדול רמ"מ שולזינגר זצוק"ל**: פעם אחת, באמצע שדיבר בלימוד בדרכו, אמר לי **רבנו ה"חזון יחזקאל" זצוק"ל**: דעו לכם, אם שואלים אתם שאלה ממישהו, ורצונכם לקבל תשובתו, צריכים אתם להתבונן היטב אם לא נוכח במקום מישהו שיתכן שבגללו יימנע הנשאל מלהשיב, ודבר זה מן התורה למדתי, מפרשת העקידה, שי"ל שמאז שיצא יצחק עם אברהם לדרך הי' קשה לו "אי' השה לעולה", וכל הזמן רצה לשאול דבר זה מאברהם, אבל חשב בלבו שנוכחות הנערים אליעזר וישמעאל יכולה להפריע לאברהם להשיב, ולכן רק ביום השלישי, אחרי אשר אמר אברהם לנעריו "שבו לכם פה עם החמור", וילכו אברהם ויצחק לבד, רק אז שאל יצחק את אברהם אביו: "הנה האש והעצים ואי' השה לעולה"...

עד כאן זכיתי לשמוע בזה מפי כבוד רבנו זצוק"ל.

והנה מצאתי בס"ד מקור טהור לזה מירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב (דף ד, ב): "רבי ירמי' בעא קומי ר' זעירא: ולוד לאו מיהודא היא? א"ל: אין. ומפני מה אין מעברין בה? א"ל: שהן גסי רוח ומעוטי תורה. הפיך אפוי וחמא רבי אחא ורבי יודה בן פזי ["הפך אפוי ר' זעירא וראה ר' אחא ור' יודה בן פזי עומדין מאחוריו, ומולד היו", פני משה], אמר לי': איטה עבדתני מבזה רבנן" ["אמר לי' ר"ז לר' ירמי': הא עכשיו מה עשית, עבדתני מבזה רבנן, ואתה ראית אותם, ולא הי' לך לשאול הדבר ממני לפניהם", פני משה].

והנה ע' פנים לתורה, ונזכרתי ששמעתי פעם שאלה זו מ**דודי ה"תורת זאב" זצ"ל**: למה לא שאל יצחק "ואיה השה לעולה" עד עכשיו? וסיפר לי **שבנו שליט"א**, שהיה אז בן חמש בערך, השיב לו שיש לומר שיצחק חשב שכשיגיעו למקום ההקרבה יהיה שם רפת בקר או דיר צאן, ויקנו שם בהמה לקרבן, אבל כעת, כשראו את המקום מרחוק, ולא היה שם כלום, לא רפת בקר ולא דיר צאן, אז שאל יצחק: מנין יהיה שה לעולה... וכמדומה שאמר דודי זצ"ל שמישהו אמר את השאלה והתשובה הנ"ל לפני כבוד **מרן רשכבה"ג הגרי"ז זיע"א**, חייך הרב זצ"ל חיוך של הנאה, ושאל: אבל מנין לו לילד ירושלמי ידיעה על רפת, איפה ראה פעם רפת? והשיבו הנ"ל שיש רפת בירושלים במקום פלוני, ויתכן שראה שם, ונחה דעתו...

אח"ז רב ראיתי בספר אחד, שמביא את הקושיא הנ"ל, וכותב עוד תירוץ: שבודאי לקחו אתם לדרך טלאים וכבשים לצורך אכילתם בימי ההליכה הלוך ושוב, והיה סבור יצחק שאחד מהם יקחו לקרבן, אבל כאשר השאירו את הנערים עם החמור, ועם כל הכבשים, והלכו לבד, אז שאל יצחק: "ואיה השה לעולה"...

לקראת יום הזכרון י"ט מרחשון

לאאמו"ר הגאון רבי **דב** בן הר"ר צבי יחזקאל **יפה** זצוקללה"ה

הבורא יתברך טוב ומטיב לכל

לאאמו"ר זצ"ל היה מתוק מאוד להתבונן ולעסוק בגודל טוב מידותיו של בורא עולם להטיב לנו ללא גבול, ובאהבה העצומה שהוא אוהב אותנו למעלה מכל השגה. [אף שאנו יודעים שכל מה שהתגלה לנו מטובו יתברך הוא מעט מזער, שהרי אין שום נברא שיש לו אפילו במקצת השגה בגדלות הבורא יתברך, ובמידותיו הזכות והנעלות, גם מלאכים ושרפים העליונים ביותר שואלים 'איה מקום כבודו' ולית מחשבה תפיסא בו כלל. אולם הקב"ה התאווה לדירה בתחתונים, ומשום כך הוא ירד דרגה אחר דרגה גילוי אחר גילוי, וגילה פה בעולם מעט מן המעט מזיו שכינתו וטובו הגדול].

הוא חינך והשריש את הידיעה המתוקה והחשובה, שהקב"ה הוא טוב ומטיב לכל, בלי גבול ומידה ומעל כל השגה, ותכלית הבריאה היא להטיב לעם ישראל את הטובה הגדולה ביותר, והוא מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, כדי שנוכל להכין את עצמנו להנות מזיו שכינתו לנצח נצחים. הקב"ה נתן לנו את המצוות כדי להיטיב לנו, כל מצוה מדבקת אותנו אל ה', ומאפשרת לנו לזכות לאושר נצחי, שאין אושר כזה בכל חמודות תבל יחד, ואף אין אושר דומה לזה.

הוא התקשר אלי בשמחה מיוחדת ואמר; בני היקר מצאתי ידיעה משמחת מאוד. **הרמח"ל** כותב ב'דרך השם' (ח"ב פ"ב) שהאובדים שלא יזכו לטובה כל שהיא, יהיו ממש מעט מזער. 'כי הנה לא יהיו אלא אותם שגבר בהם הרע שיעור כל כך גדול, שאי אפשר שימצא להם מקום בשום פנים להיות נשארים בגמול האמיתי ובהנאה הנצחית'. אאמו"ר מצא ש**בספר הלשם** (ראה הקדמות ושערים ש"ר פ"ו). כתוב שלבסוף כולם יזכו, ולא יהיה אחד מישראל שלא יזכה לגמול האמיתי. המציאה שהתחדשה לו בדברי הלשם נותנת לנו הצצה להכיר הכרה נוספת מגודל הטבתו של הבורא יתברך, - כל אחד מישראל יזכה להטבה בעולם העליון. לאאמו"ר היה תענוג מיוחד מידיעה חשובה זו, הוא שמח ללמד אותה לאחרים.

בשיחותיו היה מוסיף ומביא את דברי **הרמ"ע מפאנו** (עשרה מאמרות מאמר חיקור הדין ח"ג פט"ו) שביאר כי מה שאמרו חז"ל על פושעי ישראל שנידונים ל'דורי דורות', כוונתם הייתה עד ארבעה דורות, 'דורי' - שניים 'דורות' - עוד שניים. ארבעה דורות ולא יותר.

בנים אתם לה' אלוקיכם

ביום רביעי בתחילת חודש חשון, שבועיים לפני פטירתו, הייתי אצלו לבקרו ולשמשו, הוא היה רגיל עשרות שנים לומר שיחה בישיבה ביום רביעי. הזכרתי לו זאת, ושאלתי אותו האם יש בכוחו להגיד שיחה היום, והשיב - אם אני יכול לחזק, זה רצון ה' ממני. בכוחות חלושים מאוד ובמאמצים גדולים, הוא נכנס להיכל הישיבה ועלה אל הבימה ומסר שיחה קצרה.

הוא חזר בהתרגשות על הפסוק שהיה חביב עליו במיוחד, "בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו" והביא על כך את דברי **האבן עזרא** [שמביאו גם **הרמב"ן**] 'וטעם בנים - אחר שתדעו שאתם בנים לשם והוא אוהב אתכם יותר מהאב לבן, אל תתגודדו על כל מה שיעשה, כי כל אשר יעשה לטוב הוא, ואם לא תבינוהו כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם רק יסמכו עליו, כן תעשו גם אתם... '

וכמו כן היה חוזר על דברי **הספורנו**; בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגודדו. שאין ראוי להראות תכלית הדאגה והצער על הקרוב המת, כשנשאר קרוב נכבד ממנו במעלה ובתקות טוב, לפיכך אתם בנים לה' שהוא אביכם קיים לעד, אין ראוי שתדאגו ותתאבלו בתכלית על שום מת. 'ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כי עם קדוש אתה'. וגם כן אין להצטער מאד בשביל נזק המגיע למת במיתתו, כי עם קדוש אתה מזומן לחיי העולם הבא אשר קורת רוח בהם יפה מכל חיי העולם הזה. [את הדברים הנ"ל היה פעמים רבות מנחם בהם אבלים].

שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו

רבנו הגר"א כותב שמעלת ה'דעת' היא כשהיא מתפשטת בכוחות האדם. ישנם הרבה ידיעות שהאדם יודע, אך האברים שלו אינם נכנעים להן. מעלת הדעת היא, כשדבר שהוא יודע בשכלו, הוא מצליח להשליטו על כוחותיו כדי לקיימו. ב'קלם' אמרו שאין זה מספיק שהאדם יבין בשכלו את חובתו בעולמו, אלא צריך הוא להשתמש בכח הציור על מנת שגם הכוחות הפנימיים יקבלו את מה שהבין בשכלו.

נראה שמיסודות הבניין העצמי של אאמו"ר היה כאשר הוא זכה לרכוש כראוי את הידיעה שבורא העולם ברא את העולם להטיב, ואת ההטבה הגדולה ביותר הוא העניק לבניו. ולשם כך הוא נפח בנו נשמה קדושה מאוד, חלק אלוקך ממעל, צלם אלוקים, בכל אחד ואחד מאיתנו. כדי שנקבל הטבה שלמה, אחרי שפה בעולם הבחירה, נבחר בטוב ונעמוד בניסיונות, ונקנה את הכלים לקבל את תכלית ההטבה שבורא עולם רוצה להעניק לנו. [אם הבורא היה משאיר אותנו בעולם העליון, לא היינו יכולים לקבל את ההטבה השלמה, אלא רק הנאה פחותה הנקראת בספרים הקדושים 'לחם חסד']. את הבחירה בטוב ואת הדבקות בה' נקבל רק על ידי עסק התורה וקיום המצוות. רק בהם נפיק את הטוב ביותר מהעולם.

את יסוד זה הוא הפנים בגיל צעיר, בהיותו כבן חמש עשרה. נראה שהוא למד אותו בעיקר מהספר הקדוש 'מסילת ישרים' שהיה 'הרב'ה' הראשון שלו. הוא חזר פעמים רבות על הפרק הראשון וקנה את ידיעת חובת האדם בעולמו.

כשהתברר והתאמת אצלו בגיל צעיר חובתו בעולמו, וכשהבין שמעלה אמתית היא רק מה שנחשב שבח אחרי מאה ועשרים! ושבח וכבוד שאין משתבחים בו לאחר מאה ועשרים, לא שווה כלום! [כפי שסיפר **למרן ראש הישיבה הגר"ש זצוק"ל**], ובנוסף כשהפנים שמלבד השכר הרב והעצום המצפה בעולם הבא למי שמקיים חובתו, גם בזה העולם אין חיים מאושרים מתוקים ונעימים יותר מחיי דבקות בה', דבק בהשגת מטרה זו בשמחה בכל כוחו.

הוא רגיל היה לשאול נערי בר מצוה שבאו לבקש ברכה: מה הסיבה שה' נתן לנו מצוות? ובדרך כלל הם ענו לו: כדי שנקיימם. ושאלם, ומה התועלת שנקיים את המצוות? והשיבו, כדי לתת לנו שכר בעוה"ב. והוסיף ושאל, האם יש לנו גם תועלת בעוה"ז?... לשאלה זו בדרך כלל נערי הבר מצוה לא השיבו לו!

אאמו"ר סבר שיש הפסד חינוכי עצום בכך למי שאינו יודע את מעלת קיום המצוות בעולם הזה. הוא הדריך את ההורים והמלמדים להחדיר בלבות הילדים שהתורה מביאה תועלת גדולה מאוד גם בעוה"ז, מלבד השכר הרב והעצום שמובטח לנו לעולם הבא. לחזור ולשנן זאת איתם כדי שאם נעיר ילד באמצע הלילה, הוא יידע שגם בעולם הזה 'אשרינו מה טוב חלקינו'. ואין מאושרים בעולם הזה יותר ממקיימי התורה והמצוות! הנהגה מתוקנת וחיי רוממות ותחושת סיפוק אמיתי, היא נחלתם הבלעדית של שומרי התורה בעולם הזה!

כאב לו מאוד לשמוע שיש כאלה שיש להם מחשבה מוטעית, ואינם יודעים את גודל מידותיו הטובות והמופלאות של בורא עולם. אברך אחד אמר לו משמו של **רבינו רבי ישראל מסלנט זצ"ל**, כי מי שאוכל 'קומפוט' אחד בתאווה, מפסיד את העולם הבא שלו.

אאמו"ר העיר בכאב לאותו אברך ואמר לו. 'אתה מוציא שם רע על מידותיו הטובות של בורא עולם, ועל חכמתו של ר' ישראל', 'הלא לפי דבריך יוצא שבורא עולם שלח אותנו לעולם הזה להילחם מלחמה חזקה, מלחמת היצר פנים ואחור, במשך שבעים שנה, ומי שיצליח ויעבור נכון את כל שבעים שנותיו, חוץ מקומפוט אחד שיאכל בתאוה גדולה, יפסיד את העולם הבא שלו. זה נראה לך שכך הם מידותיו הישרות והטובות של בורא עולם?! ועוד להגיד שרבי ישראל אמר שטות זו?!'.

מה כן יתכן שאמר רבי ישראל? הוא לימד שיש חשבון על כל דבר בעולם, גם על אותו קומפוט שנאכל בתאווה יתירה, העולם אינו הפקר. אך צריך לזכור שהקב"ה ברחמיו מחפש לזכות את בניו בכל דרך. הוא מעביר ראשון ראשון, ועוד דרכים והנהגות למעננו. אנו צריכים לחיות בידיעה ברורה את מידותיו הטובות והנעלות מאוד של בורא עולם.

תמיד הרגל על שפתיך דברי יראת שמים

אנו מצויים בעולם של בחירה, והיצר לוחם בנו מלחמה חזקה, ומבקש להמית ולשרש אותנו משני העולמות. קיבלנו מרבותינו הראשונים עצות כיצד נצליח להתמודד אתו ואף לנצחו, ועל עצות אלה היה חוזר אאמו"ר פעמים רבות, והיה מזרז אותנו לחזור עליהם.

רבנו יונה (ספר היראה) מדריך אותנו; 'תמיד הרגל על שפתיך דברי יראת שמים כגון: "הוי עז כנמר", "סוף דבר הכל נשמע", "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה" וגו', "מאד מאד הוי שפל רוח", וכיוצא באלה הרגל על לשונך ואז לא תכשל'. וכן על מצות 'השמר לך פן תשכח את ה' אלוקיך'. ובספרו שערי תשובה (שער שלישי אות כז): 'מן האזהרות התלויות בלב: השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך (דברים ח, יא). ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות צט, ב): כל מקום שנאמר "השמר" "פן" ו"אל", הרי זה לא תעשה, הוזהרנו בזה לזכור את השם יתברך בכל עת. וחייב האדם להשתדל לקנות לנפשו תמיד ההנהגות המחויבות מן הזכירה, כמו היראה והצניעות וקישוט המחשבות וטכסיס המידות, כי זרע הקודש ישיגו כל הנהגה נאוה והמעטירה בעליה מזכירת השם יתברך, כמו שנאמר (ישעיה מה, כה): "בה' יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל".

דברי רבנו יונה הללו היו רגילים על לשונו, וחזר עליהם פעמים רבות, וגם בימיו האחרונים שמענו אותו חוזר הרבה על מצוה זו, ועל כל המעלות הנכבדות שרוכשים כשמקיימים מצוה זו - היראה, הצניעות, קישוט המחשבות וטכסיס המידות. הוא חזר איתנו כבר כשהיינו בגיל צעיר פסוקי ביטחון ויראה ומאמרי חז"ל כשהלכנו בדרכים. והוא עורר על כך במקומות רבים שכדאי מאוד לקיים את דברי רבינו יונה הללו [כשבקרתי אותו בבית הרפואה לניאדו בקרית צאנז בנתניה, שאלתי אותו האם הוא מעוניין שאחזור לפניו מאחד הספרים, ואמר לי שעכשיו הוא חוזר על דברי רבנו יונה הללו].

עוד היה מוסיף ואומר שהוא מקבל חיזוק מהבטחת **החיי אדם** (כלל קמג) המדריך אותנו בדרך שמובטח לנו שנינצל מכל חטא: 'וראוי לאדם שירגיל את עצמו בכל ימי השנה שתהיה רגיל בפיו בכל שעה תפילה שהתפלל דוד המלך ע"ה, 'הורני ה' דרכך, הדריכני באמתך, יחד לבבי ליראה את שמך, וטהר רעיוני ולבי לעבודתך', וכיוצא באלו פסוקי יראה, מובטח לו שינצל מכל חטא'.

שמחה מיוחדת היתה לו לחזור ברבים על דברי רבנו יונה שיש בהם הדרכה כיצד נרכוש שלב אחר שלב מעלות נכבדות ודרגות עליונות. ועל ה'חיי אדם' שיש בהם הדרכה והבטחה שנינצל מכל חטא. [מפני קוצר הגליון נסיים, ובעזרת ה' נקוה לזכות להביא בעתו ובזמנו עוד מדרכיו].

אפשרות להנצחה \ ברכה על גבי הגליון באחת מן האפשרויות הבאות:
בעמדות הממוחשבות של "נדרים פלוס" לפי החיפוש: קופות נוספות \ "רוממות" - גליון שבועי לבני התורה

או בטלפון "קו רוממות": 0722-588477 (+972-722-588-477)
כמו כן ניתן מענה אנושי בכל ענייני הגליון בטלפון הנ"ל
שלוחה 3 או במייל המערכת: b264464@gmail.com

בכל ענייני הגליון בארה"ב-
ניתן לפנות להרב דוד יהודה פיירסטון שליט"א
במס': 845-3007324.

מצניעי - 0556770189@gmail.com